
Y CYNGOR DYDD IAU, 7 HYDREF 2021

Yn bresennol: Y Cyngorydd Simon Glyn (Cadeirydd);
Y Cyngorydd Elwyn Jones (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Steve Collings, R.Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Alan Jones Evans, Aled Evans, Peter Antony Garlick, Gareth Wyn Griffith, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, R.Medwyn Hughes, Judith Humphreys, Nia Jeffreys, Peredur Jenkins, Aeron M.Jones, Aled Wyn Jones, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Elin Walker Jones, Eric Merfyn Jones, Gareth Tudor Morris Jones, Huw Wyn Jones, Keith Jones, Kevin Morris Jones, Sion Wyn Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Dafydd Owen, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Jason Parry, Nigel Pickavance, Rheinallt Puw, Peter Read, Dewi Wyn Roberts, Elfed P.Roberts, Gareth A.Roberts, John Pughe Roberts, W.Gareth Roberts, Mair Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Mike Stevens, Ioan Thomas, Hefin Underwood, Catrin Wager, Cemlyn Williams, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gethin Glyn Williams, Gruffydd Williams ac Owain Williams.

Swyddogion:

Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Dafydd Edwards (Swyddog Cyllid Statudol), Geraint Owen (Pennaeth Gwasanaeth Democratiaeth), Carys Fon Williams (Pennaeth Tai ac Eiddo), Gareth Jones (Pennaeth Cynorthwyol Amgylchedd), Sion Huws (Uwch Gyfreithiwr – Corfforaethol), Vera Jones (Rheolwr Democratiaeth ac Iaith), Gwenan Mai Roberts (Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr:- Dylan Bullard, Annwen Daniels, Anwen Davies, Dylan Fernley, Louise Hughes, Linda Ann Jones, Linda Morgan, W.Roy Owen a Gareth Thomas.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfodydd o'r Cyngor a gynhaliwyd ar y dyddiadau a nodir isod fel rhai cywir:-

- 28 Mehefin, 2021 (Cyfarfod Arbennig)
- 8 Gorffennaf, 2021

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Eglurodd y Swyddog Monitro:-

- O safbwynt eitem 9 (Diwygiadau i Gytundeb Rhyng-awdurdod Partneriaeth Pensiwn Cymru), nad oedd bod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn yn creu buddiant.
- Gan nad oedd eitem 12(c) (Rhybudd o gynnyg gan y Cyngorydd Gruffydd Williams) yn ymwneud â chodi lefel y premiwm treth cyngor, nad oedd angen i'r aelodau hynny oedd wedi datgan buddiant ar adeg gosod y premiwm ddatgan cysylltiad yn yr achos hwn.

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â'r canlynol:-

- Y Cynghorydd Edgar Wyn Owen ar golli ei frawd yn ddiweddar.
- Teulu Twm Bryn Jones, aelod ifanc o staff yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
- Teulu Ann Rhydderch, cyn Brif Archifydd a Swyddog Treftadaeth y Cyngor.

Nodwyd hefyd bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliaid yn ddiweddar.

Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

Estynnwyd dymuniadau gorau i'r Cyngorwyr John Brynmor Hughes a Selwyn Griffiths, oedd wedi derbyn triniaeth yn ddiweddar.

Llongyfarchwyd y canlynol:-

- Y Cynghorydd Gareth Griffith fu'n cymryd rhan ym Marathon Llundain yn ddiweddar i godi arian i'r elusen Plant efo Cancr UK.
- Elfyn Evans ar ei fuddugoliaeth yn Rali'r Byd yn y Ffindir, a gwahoddwyd y Cynghorydd John Pughe Roberts ymlaen i ddweud gair.
- Pawb o Wynedd a fu'n llwyddiannus yn Eisteddfod Genedlaethol Amgen Cymru 2021, ac yn arbennig Lleucu Roberts, Rhostryfan, ar ennill 2 o'r prif wobrau, sef Gwobr Goffa Daniel Owen a'r Fedal Ryddiaith.
- Megan Angharad Hunter, Penygroes ar ennill Gwobr Llyfr y Flwyddyn 2021 Llennyddiaeth Cymru gyda'i nofel "Tu ôl i'r Awyr".

Nodwyd ymhellach y cynhaliwyd Diwrnod Golff Elusennol yr Uchel Siryf yng Nghlwb Golff Porthmadog yn ddiweddar. Eglurwyd mai bwriad y digwyddiad oedd codi arian i elusennau'r Uchel Siryf eleni, sef Pact a Gwobr Dug Caeredin. Nodwyd bod criw o bobl ifanc, oedd yn gweithio gyda Nia Rees o Ysgol Eifionydd ac yn aelodau o Wobr Dug Caeredin leuenctid Gwynedd, wedi bod yn hwyluso ar y diwrnod, fel rhan o'u gwaith ar gyfer y wobwr. Fel diolch am eu gwaith di-dor, cafodd y criw yma ddiwrnod o wers gyda golffiwr proffesiynol y clwb, Mark Pilkington. Nodwyd hefyd bod gan Wasanaeth leuenctid Gwynedd dîm a noddwyd gan Gadeirydd y Cyngor yn cystadlu ar y diwrnod. Roedd y tîm yma, oedd yn cynnwys Tomos Dobson, Jamie Williams a Sion Endaf Parry, yn un o 14 o dimau a gymerodd ran ar y diwrnod, gydag Andrew Owen, Gweithiwr leuenctid (Dalgyllch Botwnnog a Glan y Môr) yn cadw'r sgôr. Roedd y Tîm yma wedi dod yn fuddugol yn y gystadleuaeth, ac estynnwyd llongyfarchiadau mawr iddynt.

5. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

6. CWESTIYNAU

(Dosbarthwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau i'r aelodau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn gan y Cynghorydd Mike Stevens

"Mae llawer o aelodau'n teimlo eu bod wedi eu camarwain yn llwyr pan gawsom ein gorfodi i dderbyn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (CDLIC) yn 2017. Ar y pryd dywedwyd wrthym fod y cynllun yn ddogfen fyw y gellid ei diweddarau ar unrhyw adeg.

Dywedir wrthym nawr na ellir diwygio'r cynllun am dair blynedd. O ystyried yr argyfwng tai difrifol a'r prinder tai aruthrol sy'n ein hwynebu, pa gyfarwyddyd a roddir i swyddogion cynllunio i fod yn fwy hyblyg ac yn llai draconaidd wrth ddehongli canllawiau cynllunio er mwyn caniatáu mwy o ddatblygu?"

Ateb gan yr Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn

"Nid wyf yn derbyn fod aelodau wedi eu camarwain yn 2017 pan fu iddynt fabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol Ar y Cyd. Roedd yr adroddiad cynhwysfawr yn gosod allan y trefniadau monitro blynyddol sydd wedi eu cynnal ers iddo gael ei fabwysiadu. Mae'r cysyniad o fonitro ac adolygu parhaus wedi ei adeiladu i'r drefn Cynllun Lleol, trefniant nad oedd yn rhan o drefniadau cynlluniau datblygu blaenorol.

Mae adroddiadau monitro blynyddol wedi eu paratoi ers mabwysiadu'r Cynllun a'u hystyried yn erbyn y fframwaith fonitro. Cyflwynwyd yr adroddiad monitro cyntaf i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau, pwyllgor y mae'r Cyngorydd Mike Stevens yn aelod ohono, yn 2019, ac ar y pryd trefnwyd sesiynau briffio ar gyfer pob aelod er cyfleu canfyddiadau'r adroddiad. Yn 2020 llaciwyd y gofyn statudol i gyflwyno adroddiadau monitro blynyddol ffurfiol gan Lywodraeth Cymru oherwydd y pandemig. Fodd bynnag bu i'r Cyngor barhau i baratoi adroddiad monitro blynyddol drafft, sydd ar wefan y Cyngor, ac eto trefnwyd sesiynau briffio ar gyfer yr holl Aelodau. Nid oedd y dystiolaeth o'r adroddiadau monitro blynyddol hynny yn cefnogi'r angen am adolygiad buan o'r cynllun. Mae bellach yn bedair blynedd ers mabwysiadu'r Cynllun ac felly mae gofyn cyfreithiol i gynnal adolygiad llawn. Bydd y dystiolaeth o bob adroddiad monitro blynyddol yn cael ei bwydo i mewn i'r broses yma.

Fel yr adroddwyd i'r Cyngor ym Mehefin 2021, mae camau sydd rhaid eu dilyn fel rhan o'r broses adolygu er cytuno ar newidiadau i'r Cynllun.

Boed yn aelodau o'r Pwyllgor Cynllunio neu'n Swyddogion yn gwneud penderfyniadau dirprwyedig, mae'n rhaid i benderfyniadau cynllunio gael eu gwneud yn unol â'r Cynllun Datblygu Lleol mabwysiedig, oni bai fod ystyriaethau cynllunio materol yn dangos fel arall. Mae hyn yn ofyn cyfreithiol.

Mae'r syniad bod cyfarwyddyd yn cael ei roi i ymdrin â'r penderfyniadau yma mewn unrhyw ffordd arall yn gwahodd aelodau a swyddogion i weithredu mewn modd anghyfreithiol. Rwyf hefyd yn ymwrthod â'r datganiad fod swyddogion yn anhyblyg neu'n ddraconaidd wrth roi cyngor. Wrth wneud honiad o'r fath y tu allan i'r sianelau priodol, heb unrhyw gyfeiriad at dystiolaeth, mae'n tanseilio swyddogion mewn ffordd annheg a hefyd yn tanseilio hyder cyhoeddus yn y gyfundrefn gynllunio a rheolaeth datblygu."

Cwestiwn Atodol gan y Cyngorydd Mike Stevens

"Mae'r ffaith bod y Cynllun Datblygu Lleol yn methu pobl Gwynedd yn amlwg o'r argyfwng rydym yn awr yn ei wynebu. Mae'r cynllun, a fabwysiadwyd yn 2017, wedi dyddio'n ddifrifol oherwydd y ffordd mae'r byd wedi newid. Gan hynny, a wnewch chi drefnu cyfarfod brys o'r Cyngor, a'n bod yn rhoi'r rheolau sefydlog o'r neilltu er mwyn cael trafodaeth lawn ac agored ynglŷn â'r argyfwng presennol?"

Ateb gan yr Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn

"Mae gen i rywfaint o gydymdeimlad gyda rhwystredigaeth y Cyngorydd Mike Stevens, ond ei gŵyn, mewn difri', yw cwyn yn erbyn y drefn gynllunio sydd gennym, ac yn bersonol, rwy'n credu bod angen diwygiad radical yn y drefn gynllunio honno. Ond nid ydi hynny ar raglen y Llywodraeth, a hyd yn oed petai ar raglen y

Llywodraeth, byddai'n cymryd blynyddoedd i'w ddatblygu. Mae'r camau rydym ni'n cymryd i adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol yn orfodol arnom. Maen nhw'n statudol. Rydych chi wedi gweld y llythyrau rydym ni wedi derbyn yn ôl gan y Gweinidog. Mae'n rhaid i ni ddilyn y drefn statudol, sef canllawiau Llywodraeth Cymru, ac mae hynny'n cymryd amser. Mae'n rhaid i ni, a dyma'r pwynt pwysig. Mae'n ddrwg gen i, ond does gennym ni ddim dewis. Os na wnawn ni ddilyn y drefn yma, ac mae'r bygythiad yn glir yn llythyr y Gweinidog, yna fe allem fod mewn sefyllfa lle mae'r Gweinidog yn dweud bod ein cynlluniau ni, neu ein haddasiadau, yn ddi-sail, ac ni fyddwn yn gallu gweithredu. Felly mae'n rhaid i ni wneud hynny, er gwaethaf yr hyn rydym yn feddwl o'r drefn sy'n bod. Gyda llaw, mae'r adolygiad wedi cychwyn a bydd yna gyfarfodydd ddechrau mis Tachwedd ar gyfer yr holl aelodau i chi drafod mater y Cynllun Datblygu Lleol. Yn ychwanegol at hynny, rwy'n credu, o safbwynt y broblem tai haf ac ail-gartrefi, nad trwy'r Cynllun Datblygu Lleol mae ateb hynny, ond trwy faterion eraill. Mae angen adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol, ond yn bwysicach na dim, ac rwy'n credu bod hwn yn rhan o'r broses ddemocrataidd, mae'n rhaid i ni gael barn pawb, yr etholwyr, unrhyw fudd-ddeiliaid. Ni fedrwn wthio rhywbeth trwodd yn unig, neu byddwn mewn peryg' o fethu adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol. Mae'n ddrwg gen i anghytuno â'r Cynghorydd Mike Stevens ynglŷn â hyn, ac rwy'n siŵr y cawn ni sgwrs aeddfed am y peth i'r dyfodol."

(2) Cwestiwn gan y Cynghorydd Angela Russell

"Hoffwn ofyn cwestiwn am fater yn ymwneud â brechu plant a phobl ifanc yn erbyn Covid-19.

Gai ddweud, reit ar y cychwyn fel hyn, nad ydi hyn ddim byd i wneud hefo rhywun yn coelio mewn Covid neu ddim, na chwaith os ydych chi yn coelio mewn brechu neu ddim. Nid dyma ydw i'n godi drwy ofyn y cwestiwn yma. A rhaid i ni gofio nad oes yr un ohonom yn y cyfarfod yma yn arbenigwyr meddygol yn y maes dyrys yma.

Ond rydw i am ofyn yma am ein cyfrifoldeb ni fel cynghorwyr, a rhai ohonom ni'n llywodraethwyr ysgolion hefyd. Rydw i'n pryderu, yn fawr iawn, am y mater o frechu plant. Wrth i blant a phobl ifanc gael cynnig y brechiad Covid mae'r arbenigwyr yn dweud wrthym y bydd hyn yn lleihau amharu ar addysg y plant yn ystod misoedd y gaeaf, ac o fudd i rai sydd yn byw yn yr ardaloedd tlotaf, neu gydag anhwylderau iechyd yn barod.

Mae'n fy nychryn fod plant, dan 18 oed, yn medru cymryd y brechiad heb ganiatâd rhieni. Rhy ifanc i gael rhyw yn gyfreithlon, i briodi, i bleidleisio ... ond mae'n iawn iddyn nhw gymryd y brechiad heb ganiatâd. Mae hyn yn fy mhoeni yn fawr iawn.

Mae yna nifer fawr o rieni wedi dod ataf yn bryderus iawn am y sefyllfa. Rydw i wedi eu cynghori i ysgrifennu at yr ysgol i ddatgan eu pryderon.

Fel Llywodraethwr dwy ysgol, rydw i'n ymwybodol iawn o fy nghyfrifoldebau fel Aelod o Fwrdd Llywodraethol. Mae athrawon yn gorfod cael caniatâd rhieni i roi tabled i blentyn, i roi eli haul ar y croen, ayb.

In loco parentis – yng nghyfrifoldeb yr ysgol.

- Beth yw ein cyfrifoldeb ni fel Llywodraethwyr, sydd yn Aelodau o Fyrdau Llywodraethol yr ysgolion hyn, a gyda chyfrifoldeb am yr ysgol a'i phlant?
- Beth yw ein cyfrifoldeb ni os bydd rhywbeth, mawr neu fach, yn mynd o'i le os bydd plentyn yn cael ei niweidio gyda brechlyn?

- Beth yw cyfrifoldeb y Bwrdd Llywodraethol amser hynny, a ninnau fel Llywodraethwyr?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Addysg, y Cynghorydd Cemlyn Williams

“Nid wyf am ail-ddarllen yr ymateb ysgrifenedig cyfan, ond mae'r paragraff cyntaf yn dweud yn sylfaenol mai rhaglen sydd yn cael ei rhedeg gan Wasanaeth Iechyd Cyhoeddus (GIG) Cymru a Llywodraeth Cymru ydi'r rhaglen frechu. Eu penderfyniad nhw oedd cyflwyno rhaglen frechu i bobl ifanc 12-15 oed.

Mae yna dipyn o wybodaeth gefndirol yn yr ymateb ysgrifenedig, ond yn benodol i ymateb i'r Cynghorydd Angela Russell, mae'r paragraff olaf yn ymhelaethu ar rôl ysgolion a llywodraethwyr, sef er y gall ysgolion, ac yn y cyd-destun yma llywodraethwyr hefyd, wrth gwrs, gytuno i gynnal gwasanaethau imiwneiddio ar y safle a helpu i ddosbarthu gwybodaeth, nid ydynt yn gyfrifol am sicrhau cydsyniad rhiant neu blentyn, asesu cymhwysedd Gillick na chyfryngu rhwng rhieni a phlant sydd efallai yn anghytuno ynghylch a ddylid cydsynio ai peidio. Rôl nyrsys yr ysgol yw hyn, sydd â'r arbenigedd a'r profiad i ymdrin â materion o'r fath. Mae nyrsys cofrestredig yn atebol yn broffesiynol.”

Cwestiwn Atodol gan y Cynghorydd Angela Russell

“Mae meddygon teulu wedi bod yn derbyn dros £25 am y ddau frechlyn Covid a deallaf fod yna £10 ychwanegol am frechu plant. Felly, ydi hyn yn mynd dros £35 fesul plentyn am y ddau frechiad, a phwy sy'n derbyn y pres am frechu miloedd o blant - y nyrs ysgol, yr ysgol, Cyngor Gwynedd neu Fwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr? Mae llawer o rieni am gadw plant adref. Bydd absenoldebau'n uchel. Faint o bres ychwanegol fydd yna ar gyfer addysgu yn y cartref yn y gyllideb?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Addysg, y Cynghorydd Cemlyn Williams

“Cyn belled ag y mae'r gyllideb yn y cwestiwn, nid wy'n ymwybodol bod yna gost ychwanegol i Gyngor Gwynedd. Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr sydd yn cynnal hyn ac mae gen i wybodaeth bellach am hynny. Fel i mi nodi mewn ymateb i'r cwestiwn gwreiddiol, nid ydi Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr yn bwriadu cyflwyno'r brechiadau yma mewn ysgolion. Mae'r Bwrdd yn nodi “ar yr adeg hon, nid ydym ni'n bwriadu brechu'r grŵp oedran hwn mewn clinigau mewn ysgolion, ond byddwn yn parhau i adolygu'r penderfyniad hyn. Y bwriad ydi defnyddio canolfannau brechu ar benwythnosau a chyda'r hwyr yn bennaf, a disgwylir i riant fynd gyda'u plentyn i roi cydsyniad”. Felly, oni bai bod y sefyllfa yn newid, ni fydd unrhyw gyfrifoldeb ar ysgolion na llywodraethwyr am rôl brechiadau, ac fel rydw i wedi nodi'n barod, dim ond y nyrsys hyfforddedig sy'n gyfrifol am sicrhau cydsyniad rhiant neu blentyn.”

(3) Cwestiwn gan y Cynghorydd Gruffydd Williams

“Yng nghyfarfod llawn o'r Cyngor yn 2017 fe basiwyd y Cynllun Datblygu Lleol o drwyh blewyn drwy bleidlais fwrwr Cadeirydd. Bryd hynny fe fynegodd sawl aelod a bleidleisiodd o blaid ac yn erbyn ei fod yn wallus. Mi ddywedodd yr Arweinyddiaeth fod y Cynllun yn un byw a bod posib' ei newid. Bryd hynny, oni ddylai fod wedi bod yn hanfodol i aelodau'r Cyngor gael gwybod gan yr Arweinyddiaeth a'r Swyddogion bod y broses adolygu oedd am gymryd lle ymhen 4 blynedd yn mynd i gymryd 3 blynedd a hanner ychwanegol?”

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Dafydd Meurig

“Mae hwn yn gwestiwn digon tebyg i gwestiwn y Cynghorydd Mike Stevens yn gynharach ynglŷn â'r broses creu Cynllun Datblygu Lleol. I raddau, rwy'n rhannu'r rhwystredigaeth ein bod mewn trefn gynllunio hynod glogyrnaidd a statudol, a bod yna gymaint o waith mynd trwy'r holl gamau er mwyn cael y maen i'r wal, ac mae hynny'n wir am y broses monitro ac adolygu hefyd. Mae'n system sydd wedi cael ei gosod mewn statud. Gobeithio fod pawb wedi cael cyfle i ddarllen yr ateb ysgrifenedig, ac ar wahân i hynny, does 'na fawr fedra'i ychwanegu at hynny, heblaw i rannu'r rhwystredigaeth ynglŷn â'r drefn gynllunio.”

Cwestiwn Atodol gan y Cynghorydd Gruffydd Williams

“O ystyried bod pob un o'r 65 dangosydd yn yr adroddiad monitro diweddar yn datgan bod dim angen gweithredu pellach, yn hytrach na'r hyn fyddai'n ddisgwyliedig ynghanol argyfwng tai, sef awgrymu newid y polisïau, yna mae'n dilyn na fydd yna unrhyw newid i bolisïau yn ystod y cyfnod adolygu. Gan hynny, onid cynllun marwaid ydi hwn sy'n cyfiawnhau ei hun drwy ystadegau amwys ac yn tynghedu ein cymunedau a'r Gymraeg i farwolaeth, ac felly yn wyneb y ffaith bod yr Arweinyddiaeth wedi ein tywys i gors nad oes modd i ni ddianc ohoni, a ddylent ystyried eu sefyllfa ac ymddiswyddo?”

Ateb gan y Dirprwy Arweinydd, y Cynghorydd Dafydd Meurig

“Wn i ddim beth fedra'i ychwanegu yn fwy na'r hyn sydd wedi cael ei ddweud yn barod. Nid ydi'r ddogfen yn ddogfen farw. Mae hi'n ddogfen fyw, ac mae'n cael ei hadolygu ar hyn o bryd. Mae yna bethau wedi newid, wrth reswm, yn ystod y 4 blynedd ddiwethaf - mae yna newidiadau o ran Wylfa newydd, mae effeithiau Brexit i'w gweld, mae effeithiau Covid i'w gweld ac mae newid hinsawdd yn ffactor. Mae yna newidiadau mawr wedi digwydd, ac mi fydd yna adolygiad, ac mae'n debyg y bydd yn adolygiad fydd yn cymryd peth amser oherwydd y newidiadau sydd wedi digwydd. Felly nid wy'n derbyn hynny. Beth sy'n bwysig ydi, wrth i ni fynd i adolygu, ein bod ni i gyd yn cymryd rhan yn yr adolygiad yna, bod pawb ohonom yn mynychu'r sesiynau codi ymwybyddiaeth ar gyfer aelodau, a'n bod ni i gyd yn cymryd rhan yn y cyfnod ymgynghori, ac rwy'n meddwl bod hynny'n hollbwysig. Felly nid wy'n derbyn bod 'na gamarwain wedi bod. Roedd yna ddogfennaeth gynhwysfawr yn 2017, ac mae'n hollol glir yn y fan honno beth ydi'r arweiniad ynglŷn â'r drefn adolygu a'r drefn monitro. Felly fedra'i ddim siarad dros bobl oedd, efallai, ddim wedi darllen y dogfennau yn llawn ar y pryd, ond yn sicr, rwy'n rhannu'r rhwystredigaeth ynglŷn â'r drefn, ond dyna ydi'r drefn a gobeithio y byddwn i gyd yn cymryd rhan yn y broses.”

7. DATGANIAD CYNGOR GWYNEDD YNGHYLCH AMRYWIAETH

Cyflwynodd yr Arweinydd adroddiad yn argymhell:-

- Bod y Cyngor yn mabwysiadu Datganiad Amrywiaeth er mwyn datgan yn gyhoeddus fod Cyngor Gwynedd yn hybu a hyrwyddo amrywiaeth mewn democratiaeth.
- Gofyn i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth arwain ar ddatblygu rhaglen waith lawn ar gyfer gwireddu'r datganiad, gan gyflwyno'r rhaglen waith i'r Cyngor llawn yn ei gyfarfod nesaf ar 2 Rhagfyr, 2021.

Gwahoddwyd Arweinydd y Grŵp Annibynnol i ddweud gair, ac yna manylodd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol ar y paratodau ar gyfer cynnal Wythnos Democratiaeth yng Ngwynedd, yn cychwyn ar 18 Hydref. Gofynnodd i bawb rannu'r negeseuon fydd yn cael eu trydar a'u rhannu dros yr wythnos, gan nodi fod bwriad i ail gynnal yr ymgyrch yn Ionawr, wedi cael cyfle i ddysgu gwersi o'r ymgyrch cyntaf.

Rhoddyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Mynegwyd pryder bod rhywbeth mawr o'i le pan mae cymaint o aelodau yn cael eu hethol ar y Cyngor yn ddiwrthwynebiad, ac na ellid bod yn siŵr bod yr hyn oedd yn cael ei argymhell yn mynd i newid y sefyllfa o ran denu pobl i sefyll etholiad.
- Nodwyd bod y datganiad yn un clodwiw a chroesawyd yr ymgyrch i geisio cael mwy o amrywiaeth o wahanol gefndiroedd i sefyll fel cynghorwyr.
- Awgrymwyd y dylai'r datganiad gynnwys, nid yn unig merched, pobl ifanc, pobl anabl a lleiafrifoedd ethnig, ond hefyd pobl lliw a phobl â nodweddion eraill sy'n cael eu cynnwys yn y ddeddfwriaeth cydraddoldeb, megis rhywedd a chyfeiriadedd rhywiol. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol ei bod yn croesawu'r sylw, ac y byddai'n sicrhau bod y datganiad yn cael ei addasu i adlewyrchu'r pwynt pwysig yma. Byddai hefyd yn sicrhau bod sylw penodol at hyn yn y rhaglen waith fydd yn cael ei datblygu i gefnogi'r datganiad.
- Nodwyd bod rôl amlwg i'r pleidiau gwleidyddol ymestyn allan a chynnal digwyddiadau i godi ymwybyddiaeth am waith cynghorwyr.
- Mynegwyd rhwystredigaeth y gallai arafwch cyhoeddi penderfyniad Llywodraeth Cymru ynglŷn â'r ffiniau etholiadol fod wedi arafu'r broses o geisio denu amrywiaeth o ymgeiswyr i sefyll etholiad ym mis Mai 2022.
- Awgrymwyd bod angen newid y diwylliant o fewn y Cyngor i'w wneud yn fwy deinamig, gan mai ychydig oedd i'w weld yn digwydd yng Ngwynedd o gymharu â rhai siroedd eraill, a chwestiynwyd tybed oedd hynny oherwydd agwedd uwch swyddogion tuag at rai cynghorwyr.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r Datganiad Amrywiaeth isod, a gofyn i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ddatblygu rhaglen waith i gefnogi'r datganiad:-

“Mae'r Cyngor hwn yn ymrwmo i fod yn Gyngor Amrywiol. Trwy hynny, rydym yn awyddus i fod yn adlewyrchu'r gymdeithas rydym yn byw ynddi gan, yn y lle cyntaf, geisio cynyddu'r niferoedd o ferched, pobl ifanc, pobl anabl a lleiafrif ethnig sy'n sefyll etholiad i fod yn Gynghorydd Gwynedd.

“Rydym yn ymrwmo i:-

- ***Ddarparu ymrwymiad clir a chyhoeddus i wella amrywiaeth mewn democratiaeth***
- ***Ddangos diwylliant agored a chroesawgar i bawb, a hyrwyddo'r safonau ymddygiad uchaf***
- ***Hybu gweithrediadau fel Cyngor Amrywiol cyn etholiadau lleol 2022.***
- ***Weithio ar y safonau a nodir yn Siarter Cymru ar gyfer Cymorth a Datblygu i Aelodau.***
- ***Ddangos ymrwymiad i ddyletswydd gofal dros Gynghorwyr***
- ***Ystyried sut i ddarparu hyblygrwydd ym musnes y cyngor drwy adolygu ein trefniadau ymarferol***
- ***Barhau i annog fod yr holl aelodau yn derbyn y lwfansau a'r cyflogau y mae ganddynt hawl eu derbyn, ac yn benodol unrhyw ad-daliadau am gostau gofal, fel bod yr holl aelodau yn derbyn cydnabyddiaeth deg am eu gwaith ac nad yw rôl yr aelodau yn gyfyngedig i'r rhai all ei fforddio.***
- ***Weithio tuag at sicrhau bod cynghorwyr o grwpiau a dangynrychiolir yn cael eu cynrychioli pryd bynnag fo'n bosibl mewn rolau proffil uchel a dylanwad uchel.”***

8. DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021 – DIWEDDARIAD CYFARFODYDD HYBRID

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol adroddiad yn diweddarar'r Cyngor yn dilyn cymeradwyo trefniadau yng nghyfarfod diwethaf y Cyngor ar 8 Gorffennaf, 2021 ar gyfer cynnal cyfarfodydd y Cyngor er cyfarch gofynion newydd yn Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Ymhelaethodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth ar gynnydd y gwaith yn y cefndir gan nodi, er bod yr amserlen wreiddiol wedi llithro ychydig, bod y gwaith o uwchraddio Siambr Dafydd Orwig a Siambr Hywel Dda ar gyfer cynnal cyfarfodydd hybrid i'r dyfodol bellach wedi'i gwblhau. Nododd hefyd fod profion cychwynol o'r dechnoleg yn argoeli'n dda, ond bod mân bethau angen sylw pellach.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau.

Cyfeiriodd nifer o aelodau at fanteision ac anfanteision trefn gyfarfodydd hybrid.

O safbwynt y manteision, nodwyd y byddai'n:-

- Lleihau costau ac amser teithio i gyfarfodydd.
- Lleihau allyriadau carbon.
- Hwyluso cyfranogiad pob mathau o wahanol bobl, megis pobl sy'n gweithio, pobl anabl, gofalwyr, ayb.

O safbwynt yr anfanteision, nodwyd:-

- Bod aelodau yn gweld gwerth mewn cyd-gyfarfod wyneb yn wyneb, a'u bod yn colli'r ymgom a'r rhannu profiadau sy'n digwydd yn naturiol cyn ac ar ôl cyfarfod.
- Bod trefn rithiol neu hybrid yn newid dymameg y cyfarfod, ac nad oes modd adnabod iaith y corff, ayb.
- Bod ymuno â chyfarfod o bell yn gallu bod yn brofiad unig.

Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Cwestiynwyd yr angen i wario £130,000 ar ddatblygu'r system hybrid. Mewn ymateb, eglurwyd bod y swm yma ar gyfer uwchraddio 17 ystafell bwyllgor ar draws y sir, a bod angen sicrhau bod gennym system fodern a dibynadwy yn ei lle. Nodwyd hefyd bod y mwyafrif o gynghorau eraill yn wynebu'r un lefel o gostau.
- Holwyd, os yw bellach yn iawn i athrawon a phlant fynd i'r ysgolion, pam nad yw'n iawn i gynghorwyr fynd i'r Siambr i gyfarfod wyneb yn wyneb? Mewn ymateb, eglurwyd bod cyfarwyddyd Llywodraeth Cymru yn eithaf clir y dylem weithio o adref os yn bosib', a hyd oni fyddai'r cyfarwyddyd hwnnw'n newid, ni fyddai'n bosib' cynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb.
- Nodwyd bod Senedd Cymru a Senedd San Steffan yn cyfarfod yn hybrid eisoes, a phwysleisiwyd yr angen i symud ymlaen â'r trefniadau yng Ngwynedd cyn gynted â phosib'. Mewn ymateb, eglurwyd bod Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi yn gynnar iawn yn ystod y cyfnod, gyda nifer fawr o swyddogion yn gweithio yn y cefndir. O ran cynnydd y gwaith technegol, roedd Gwynedd tua'r canol ymysg cynghorau Cymru, ond gorau po gyntaf y gellid symud ymlaen â'r gwaith treialu, ayb, fel ein bod mewn sefyllfa i weithredu'n gynt, yn hytrach nag yn hwyrach, petai cyfarwyddyd y Llywodraeth yn newid.
- Gan dderbyn mai cyfarwyddyd presennol y Llywodraeth yw i bawb barhau i weithio o adref os yn bosib', holwyd a ydym yn wir yn anelu at gael cyfarfod hybrid neu gyfarfod wyneb yn wyneb o'r Cyngor llawn ym mis Mawrth y flwyddyn nesaf? Mewn ymateb, nodwyd ein bod wedi llwyddo i gynnal cyfarfodydd rhithiol yn effeithiol ers 18 mis, a chan fod y niferoedd achosion Covid ar gynnydd yn ein hardaloedd, roedd

cyfrifoldeb arnom, fel arweinwyr cymunedol, i ddangos esiampl nes bydd y sefyllfa wedi tawelu.

- Awgrymwyd y byddai modd i'r mwyafrif o gyfarfodydd fod yn hybrid, ond y dylai'r Cyngor llawn a chyfarfodydd lle mae cyfrinachedd yn bwysig, megis pwyllgorau penodi, fod wyneb yn wyneb.
- Mewn ymateb i gwestiwn, cadarnhawyd bod y newidiadau a ddaeth yn sgil y cyfnod clo wedi galluogi i swyddogion y Cyngor ddysgu llawer drwy gynnal nifer mwy o gyfarfodydd cenedlaethol nag erioed o'r blaen, gan hefyd ddylanwadu mwy nag erioed o'r blaen drwy gynnal cyfarfodydd rhithiol gyda'r Llywodraeth, ayb.
- Holwyd faint o arbedion costau teithio a wnaed ers cychwyn y pandemig. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod ffigurau costau teithio 2020-21 wedi'u cyhoeddi ar y safle we, a chredid bod yr arbediad yn agos at £40,000.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad er gwybodaeth.

9. DIWYGIADAU I GYTUNDEB RHYNG-AWDURDOD PARTNERIAETH PENSIWN CYMRU

Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Pensiwnau adroddiad yn gofyn i'r Cyngor gymeradwyo diwygiadau i Gytundeb Rhyng-Awdurdod Partneriaeth Pensiwn Cymru fel yr amlinellir yn Atodiad 1 i'r adroddiad.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau.

Cefnogwyd y cynnig gan aelodau ar y sail:-

- Bod y bartneriaeth wedi gwasanaethu Cronfa Bensiwn Gwynedd yn dda iawn, ac y byddai'r newidiadau o gymorth i wella perfformiad a'r dull o ddarparu gwasanaeth Partneriaeth Pensiwn Cymru.
- Gan ein bod yn symud i mewn i'r farchnad breifat, bod angen apwyntio dyranwr marchnad breifat sydd â phrofiad a gwybodaeth eang o farchnadoedd preifat, a diau y byddai'r manteision posib' i'r gronfa yn y tymor hir yn gorbwyso costau'r apwyntiad, fyddai'n cael ei ysgwyddo gan y bartneriaeth, ac nid Gwynedd.
- Y byddai dewis cynrychiolydd aelodau'r cynllun o blith aelodau'r byrddau pensiwn a'i gynnwys ar y cydbwyllgor yn lledaenu'r broses o wneud penderfyniadau drwy sicrhau cynrychiolaeth o holl aelodau'r cynllun yn y trafodaethau.
- Y byddai dewis cynrychiolydd aelodau'r cynllun o blith aelodau'r byrddau pensiwn a'i gynnwys ar y cydbwyllgor yn lledaenu'r broses o wneud penderfyniadau, drwy sicrhau cynrychiolaeth o holl aelodau'r cynllun yn y trafodaethau.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r diwygiadau i Gytundeb Rhyng-Awdurdod Partneriaeth Pensiwn Cymru fel yr amlinellir yn Atodiad 1 i'r adroddiad i'r Cyngor.

10. RHEOLI SEFYDLIADAU RHYW – DEDDF LLYWODRAETH LEOL (DARPARIAETHAU AMRYWIOL) 1982

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Amgylchedd adroddiad yn gofyn i'r Cyngor fabwysiadu grymoedd i reoleiddio sefydliadau rhyw a'r gofynion cysylltiol.

Ymhelaethodd y Pennaeth Cynorthwyol Amgylchedd ar y wybodaeth gefndirol.

Nododd y Swyddog Monitro fod angen cywiro'r trydydd argymhelliad yn yr adroddiad sy'n cyfeirio at ddirprwyo'r materion o bennu ffioedd, gosod amodau safonol a chynllun prosesu ceisiadau i'r '*Pwyllgor Trwyddedu Canolog*', i ddarllen '*Pwyllgor Trwyddedu Cyffredinol*'.

Rhoddyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Croesawyd yr adroddiad, a diolchwyd i'r Adran sydd wedi bod yn gweithio ar frys ar y mater polisi hwn.
- Pwysleisiwyd ei bod yn bwysig cael hawl i reoleiddio'r maes yma, ac er mai sefydliadau lefel isel y sonnir amdanynt yma, a phrin iawn ydynt yn y sir, os o gwbl, rhaid sicrhau bod siopau rhyw yn parhau i fod yn llefydd modern, sy'n gyfeillgar i ferched ac i gyplau, ac nid i ddynion yn unig, fel yn yr oes a fu.
- Nodwyd, er na ragwelid y byddai'r Cyngor yn derbyn cais i drwyddedu sinema oedolion yn yr oes ar-lein ddigidol sydd ohoni, bod y gallu i reoli'r math o gynnyrch allai gael ei ddangos mewn lle felly yn hollbwysig.
- Nodwyd, er na ragwelid y byddai yna sefydliadau adloniant rhyw yn dod i Wynedd, ei bod yn allweddol bod gennym bwerau mewn grym er mwyn gallu gwarchod lles a diogelwch merched sy'n gweithio mewn llefydd fel hyn, gan eu bod ymhlith y mwyaf bregus mewn cymdeithas, ac yn aml yn ifanc iawn.
- Nodwyd, er bod y drafodaeth bresennol wedi'i sbarduno gan gais i agor siop ryw, roedd yn bwysig cofio bod yr un ddeddf sy'n berthnasol yma yn cynnwys manau adloniant rhyw. Gan hynny, roedd yn ofynnol ystyried goblygiadau pellgyrhaeddol y drafodaeth, rhag ofn i ni wynebu ceisiadau o'r math yn y dyfodol.
- Nodwyd bod sefydliadau rhyw yn atgyfnerthu agweddau diwylliannol niweidiol o ferched, ac yn normaleiddio gwneud merched yn wrthrychau rhyw, a bod y cysylltiad rhwng gwneud merched yn wrthrychau rhyw, eu dad-ddyneiddio a thrais yn erbyn merched wedi ei gydnabod. Roedd llawer o bryder hefyd am y modd mae merched sy'n gweithio yn y busnesau yma'n cael eu trin a'u hecsbloetio. Cyfeiriwyd at waith ymchwil oedd yn dangos bod merched yn teimlo'n fwy diymgeledd a bregus mewn gofodau cyhoeddus pan mae yna ddelweddau rhywiol o ferched wedi'u harddangos yna, ynghyd â gwaith ymchwil arall oedd yn dangos bod yr achosion o aflonyddu'n rhywiol ac o drais yn erbyn merched yn cynyddu yng nghyffiniau'r busnesau yma.
- Awgrymwyd petai'r Cyngor yn gwahardd y busnesau yma, y byddai hynny'n danfon neges glir i bobl Gwynedd, neges a fyddai'n gallu lleihau agweddau niweidiol bechgyn tuag at ferched, a byddai'r polisi hyn yn gyson ag ymdrechion y Cyngor i hyrwyddo cydraddoldeb ac yn gyson gyda'r neges sy'n cael ei chyfleu yn ein hysgolion, sef y dylai bechgyn barchu merched.
- Nodwyd bod mwyafrif y merched sy'n gweithio yn y busnesau yma yn gwneud hynny oherwydd tlodi, diffyg gofal ac anghenion gofal plant, a bod busnesau rhyw yn gwneud elw o ddifreintedd o fewn ein cymdeithas.
- Nodwyd ei bod yn bwysig hefyd bod addysg rhyw a pherthnasau yn ein hysgolion yn trafod y pynciau dwys yma a'n bod yn cynnal ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth ac yn gweithio ar gynlluniau sy'n dod â llwybrau amgen ar gyfer merched bregus, er mwyn atal merched rhag gorfod mynd i weithio i'r busnesau yma yn y lle cyntaf.
- Pwysleisiwyd bod rhaid i ni wneud popeth o fewn ein gallu fel Cyngor i atal pob math o ragfarn a thrais yn erbyn merched, a dylem ddilyn esiampl rhai cynghorau eraill drwy weithio tuag at Achrediad y Rhuban Gwyn, sef datganiad bod y Cyngor yn ymroi i weithio tuag at daclo trais yn erbyn merched.
- Holwyd beth fyddai'r drefn o ran trafod ymhellach a chynnig camau pellach i reoli niferoedd posib' busnesau rhyw, neu ddatgan gwrthwynebiad llwyr i fusnesau o'r math yma, yn dilyn y rheoleiddio? Mewn ymateb, eglurwyd mai argymhelliad i'r Cyngor fabwysiadu trefn sy'n caniatáu trwyddedu neu beidio oedd gerbron, ac o gael y disgrisiwn statudol yna, ni ellid rhoi safbwynt sy'n dweud na fyddai'r Cyngor yn caniatáu unrhyw un. Mater i'r Pwyllgor Trwyddedu Cyffredinol fyddai ymdrin ag unrhyw geisiadau.
- Nodwyd na fyddai cau'r sefydliadau hyn yn sicrhau diogelwch unrhyw ferch na pherson, ac y dylid eu rheoleiddio, yn hytrach na'u sgubo dan y carped.

PENDERFYNWYD

- **Mabwysiadu ledled y sir Atodlen 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982, fel y'i diwygiwyd gan y Ddeddf Plismona a Throseddau 2009, gan ddod yn weithredol ddim cynt na 1 Rhagfyr 2021.**
- **Cyfarwyddo'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol i gyhoeddi'r hysbysebion statudol ynghlwm â'r penderfyniad i fabwysiadu am 2 wythnos yn olynol, gyda'r cyntaf ddim hwyrach na 28 diwrnod cyn y dyddiad y daw'r penderfyniad i rym.**
- **Dirprwyo'r materion o bennu ffioedd, gosod amodau safonol a chynllun prosesu ceisiadau i'r Pwyllgor Trwyddedu Cyffredinol.**

11. ADOLYGIAD O FFINIAU ETHOLIADOL GWYNEDD

Cyflwynodd yr Arweinydd adroddiad ar benderfyniad Rebecca Evans AS, Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol i dderbyn argymhellion Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru mewn perthynas â Sir Gwynedd.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Nodwyd, er i'r Cyngor wneud popeth y gallai i sicrhau bod dyheadau'r aelodau yn cael eu trosglwyddo i Lywodraeth Cymru, bod y Llywodraeth wedi anwybyddu'r sylwadau hynny.
- Nodwyd nad oedd cyfeiriad penodol yn yr adroddiad at rai o wardiau Dwyfor sy'n cael eu heffeithio gan y newidiadau yma, a mynegwyd pryder bod 3 allan o'r 6 sedd sy'n cael ei cholli yn Nwyfor. Mewn ymateb, nodwyd bod yr adroddiad gerbron y Cyngor yn gryno iawn, ac yn wybodaeth ddaeth i law yn hwyr iawn yn y dydd, ond bod yr wybodaeth gyflawn ynghlwm iddo, ac ar gael ar y fewnrwyd aelodau hefyd. Nodwyd bod y swyddogion yn rhannu rhwystredigaeth yr aelodau bod y penderfyniad swyddogol wedi dod mor hwyr yn y dydd, yn enwedig gan fod yr adolygiad wedi'i gynnal ers bron i 3 blynedd, ond bod croeso i unrhyw un gysylltu gyda'r Prif Weithredwr neu'r Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith i drafod unrhyw ran ohono yn benodol.
- Mynegwyd rhwystredigaeth fod Ward Bethel yn ymuno â ward arall. Pwysleisiwyd bod wardiau aml-aelod yn gam yn ôl i ddemocratiaeth ac atebolrwydd a chwestiynwyd y newid, gan fod y drefn bresennol yn gweithio'n iawn, gyda'r etholwyr yn gwybod â phwy i gysylltu. Nodwyd ymhellach y gobeithid y byddai'r Cyngor yn gallu gwrthod yr adroddiad. Mewn ymateb, nodwyd y cydymdeimlid â'r sylwadau ac y deallid y rhwystredigaeth ynglŷn â chynnwys y ddogfen, ond bod yr adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r aelodau er gwybodaeth yn unig, ac y dylid cyfeirio'r cwestiwn at y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol.
- Mynegwyd siom aruthrol bod Bangor yn colli 3 sedd a 3 ward ar y Cyngor, a phwysleisiwyd yr angen i gadw, neu hyd yn oed gynyddu, y nifer presennol o gynghorwyr er mwyn cynnal democratiaeth y ddinas. Fel dinas prifysgol, gydag ychydig iawn o fyfyrwyr yn cofrestru i bleidleisio, roedd demograffi Bangor yn wahanol iawn i rai ardaloedd eraill o'r sir, ac roedd y wardiau newydd a gynigid ar gyfer Bangor yn anferth o ystyried y boblogaeth leol a'r boblogaeth myfyrwyr sy'n byw ynddynt.
- Nodwyd, fel ardal dwristiaeth gyda nifer uchel o dai haf, bod demograffi rhannau o Ben Llyn hefyd yn wahanol iawn i rannau eraill o'r sir, gan mai ychydig iawn o berchnogion ail gartrefi oedd yn cofrestru i bleidleisio.
- Nodwyd y byddai'r pwysau gwaith ar y 69 aelod fydd yn ceisio cyflawni gwaith y 75 aelod presennol yn aruthrol. Mewn ymateb, nodwyd y byddai yna ofyn, annheg o bosib, i bawb wneud mwy o waith, a bod hynny'n ofyn na ystyriwyd yn llawn gan y Comisiwn Ffiniau na'r Gweinidog wrth ddod i'w penderfyniad.

- Awgrymwyd y gallai'r Llywodraeth fod wedi achub ar y cyfle hwn i gyflwyno Cynrychiolaeth Gyfrannol. Byddai wedyn yn gwneud synnwyr i gael wardiau mwy, a byddai'n ffordd fwy democrataidd o ethol aelodau. O bosib' mai un ffordd o ddenu mwy o bobl o gefndiroedd gwahanol ar y Cyngor fyddai drwy dorri ar nifer y cynghorwyr yn sylweddol, a gwneud y swydd cynghorydd yn swydd llawn amser.
- Croesawyd y penderfyniad i uno Llanfrothen gyda Ward Tremadog i ffurfio etholaeth 'Glaslyn' newydd, oherwydd y golygai hynny y byddai'r niferoedd etholwyr yn fwy cyson â Ward Penrhyndeudraeth. Fodd bynnag, byddai'r aelod dros y ward newydd yn rhan o Bwyllgor Ardal Meirionnydd a Phwyllgor Ardal Dwyfor, ac yn gorfod mynychu cyfarfodydd 4 cyngor cymuned.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad er gwybodaeth.

13. RHYBUDDION O GYNNIG

(A) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Elwyn Edwards o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

1. **Bod y Cyngor yn gofyn i'r Cabinet ystyried dynodi Dydd Gŵyl Ddewi yn swyddogol drwy roi diwrnod o wyliau i'w gweithlu er dathlu Diwrnod ein Nawddsant ar Fawrth 1af 2022 a phob blwyddyn o hynny ymlaen.**
2. **Bod y Cyngor yn galw ar Lywodraeth San Steffan i ddatganoli i Lywodraeth Cymru y grym iddynt fedru creu gwyliau banc i Gymru (drwy'r Banking and Financial Dealings Act 1971) – yn yr un modd ag yw'r drefn eisoes yn Yr Alban a Gogledd Iwerddon.**

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig gan olrhain rhywfaint o hanes ein nawddsant a'i arwyddocâd i ni'r Cymry, gan hefyd bwysleisio mai diben y cynnig oedd ceisio adfer rhywfaint o hunan-barch o ran ein arwahanrwydd a'n hunaniaeth fel cenedl.

Nododd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol:-

- Ei bod yn llwyr gytuno â'r egwyddor, ac yn cefnogi'r alwad i sefydlu Dydd Gŵyl Dewi fel gŵyl banc yng Nghymru.
- O ran rhan gyntaf y cynnig, pe byddai'r Cyngor yn darparu diwrnod ychwanegol o wyliau i staff, roedd yn bwysig nodi nad oedd modd i'r Cyngor ddarparu'r diwrnod hwnnw i rai staff, ac nid i staff eraill sy'n gweithio o dan yr un amodau a thelerau gwaith. Byddai'n rhaid darparu'r diwrnod ychwanegol i'r staff hynny fyddai wrth eu gwaith ar Ddydd Gŵyl Dewi er mwyn ei gymryd ar ddiwrnod arall yn ystod y flwyddyn, a byddai cost ynghlwm â hynny os mai'r dymuniad oedd darparu diwrnod ychwanegol i'r pwrpas yma. Os mai'r dymuniad oedd defnyddio un o'r 1.5 diwrnod o wyliau ychwanegol a ddarperir gan y Cyngor yn bresennol i'r perwyl hwn, byddai angen ymgynghoriad ffurfiol gyda'r undebau llafur cydnabyddedig, gyda golwg ar sicrhau cytundeb torfol cyn gallu gweithredu.
- O ran ail ran y cynnig, roedd yn llawn gefnogi'r alwad, gan ei bod yn warthus ac yn embaras bod yr hawl i greu gwyliau banc wedi'i roi i Lywodraeth yr Alban ac i Lywodraeth Gogledd Iwerddon, ond nid i Lywodraeth Cymru, ac roedd yn barod i sicrhau bod llythyr yn cael ei gyflwyno yn ffurfiol i Lywodraeth San Steffan.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Ei bod yn sarhad arnom ers canrifoedd nad oes gennym fel gwlad yr hawl i ddathlu gŵyl ein nawddsant. Y ddadl o hyd yw'r gost, ond mae gŵyl banc yn hwb anhygoel i economi cefn gwlad, a dylai dathlu Dydd Gŵyl Dewi fod yn rhan o raglen adfer economaidd ôl-Covid y Cyngor.

- Bod angen gwneud yn glir y dylai Dydd Gŵyl Dewi fod yn ŵyl i'r holl genedl, ac nid i'r gweithlu'n unig.
- Y dylai'r Llywodraeth a phob cyngor arall yng Nghymru frwydro am hyn.
- Bod hyn yn syniad ardderchog, ond gan fod staff y Cyngor yn mwynhau telerau gwaith llawer gwell na gweithwyr yn y sector breifat, dylai'r diwrnod ychwanegol o wyliau gael ei dynnu allan o'u hawl gwyliau presennol.
- Bod dyletswydd ar unrhyw un sy'n byw yng Nghymru i gefnogi ein nawddsant, waeth beth yw eu cefndir a'u traddodiad.
- Bod rhaid bod yn ofalus nad ydym yn gwahaniaethu rhwng gweithwyr sy'n gweithio oddi fewn i'r Cyngor a gweithwyr eraill sydd ynghlwm â gwaith y Cyngor, ond yn cael eu cyflogi gan gwmnïau preifat, megis gofalwyr.
- Nad yw'r ddadl bod ysgolion angen dathlu ar Fawrth y 1af yn dal dŵr. Gall y dyddiad ddisgyn ar ddydd Sadwrn neu ddydd Sul ac mae'n bosib i'r ysgolion dathlu ar y diwrnod ysgol agosaf at Ddydd Gŵyl Dewi.

Galwyd am bleidlais gofrestrdig ar y cynnig.

Yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn, cofnodwyd y bleidlais ganlynol ar y cynnig:-

O blaid (56) Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Steve Collings, R.Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Alan Jones Evans, Aled Evans, Peter Antony Garlick, Simon Glyn, Gareth Wyn Griffith, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, R.Medwyn Hughes, Judith Humphreys, Nia Jeffreys, Peredur Jenkins, Aeron M.Jones, Aled Wyn Jones, Berwyn Parry Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Eric Merfyn Jones, Gareth Tudor Morris Jones, Huw Wyn Jones, Keith Jones, Kevin Morris Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Rheinallt Puw, Dewi Wyn Roberts, Elfed P.Roberts, Gareth A.Roberts, John Pughe Roberts, Mair Rowlands, Paul Rowlinson, Dyfrig Siencyn, Mike Stevens, Ioan Thomas, Hefin Underwood, Catrin Wager, Cemlyn Williams, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gethin Glyn Williams, Gruffydd Williams ac Owain Williams.

Yn erbyn (0)

Atal (0)

Nododd y Cadeirydd fod y gwelliant wedi cario.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

1. **Bod y Cyngor yn gofyn i'r Cabinet ystyried dynodi Dydd Gŵyl Ddewi yn swyddogol drwy roi diwrnod o wyliau i'w gweithlu er dathlu Diwrnod ein Nawddsant ar Fawrth 1af 2022 a phob blwyddyn o hynny ymlaen.**
2. **Bod y Cyngor yn galw ar Lywodraeth San Steffan i ddatganoli i Lywodraeth Cymru y grym iddynt fedru creu gwyliau banc i Gymru (drwy'r Banking and Financial Dealings Act 1971) - yn yr un modd ag yw'r drefn eisoes yn Yr Alban a Gogledd Iwerddon.**

Mewn ymateb i gwestiwn gan aelod, cadarnhaodd y Swyddog Monitro nad oedd yr aelodau Cabinet wedi rhagfarnu eu sefyllfa yn y Cabinet drwy bleidleisio ar y mater, gan y gofynnid i'r Cabinet ystyried y mater yn unig.

Holodd y Cynghorydd Dewi Roberts a ddylai aelodau sydd â theulu'n gyflogedig gyda'r Cyngor ddatgan buddiant. Mewn ymateb, eglurodd y Swyddog Monitro, er yn dechnegol

bod ganddynt fuddiant, bod y mater wedi'i drafod a'i basio bellach, ac mai cyfrifoldeb yr aelodau oedd penderfynu a ddylent ddatgan ai peidio.

(B) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Catrin Wager o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

1. **Bod y Cyngor hwn yn dymuno estyn croeso cynnes i ffoaduriaid o Affganistan sydd wedi cyrraedd Gwynedd yn ddiweddar, neu a fydd yn cyrraedd yn fuan.**
2. **Bod y Cyngor hwn yn cefnogi egwyddorion sylfaenol:-**
 - **Erthygl 14 Datganiad Cyffredinol o Hawliau Dynol 1948, sy'n cydnabod hawl pobl i geisio lloches rhag cael eu herlid mewn gwledydd eraill, a**
 - **Confensiwn 1951 yn ymwneud â Statws Ffoaduriaid a Phrotocol 1967 yn ymwneud â Statws Ffoaduriaid.**
3. **Bod y Cyngor yn bryderus nad yw cynllun newydd arfaethedig llywodraeth y DU ar gyfer Mewnfudo yn cefnogi'r egwyddorion a amlinellir uchod, ac yn gwrthwynebu i wneud y weithred o geisio lloches yn drosedd.**

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w chynnig, gan nodi:-

- Ei bod yn hynod falch bod y Cyngor hwn wedi bod mor barod i gamu i mewn i gynnig cartref i ffoaduriaid o Affganistan, a dyna'r peth cywir i wneud, yn egwyddorol ac yn foisol.
- Ei bod yn bwysig hefyd ein bod yn cydnabod haelioni pobl y sir, sydd wedi cyfrannu nwyddau ac arian sylweddol drwy fudiadau gwirfoddol y sir i'r ffoaduriaid.
- Nad oedd Llywodraeth San Steffan yn gweld y sefyllfa yn yr un ffordd, a dyna pam y gofynnid i'r Cyngor fynd gam ymhellach, a chydabod yr hawl sylfaenol i ffoi, fel y'i diffinnir gan Gonfensiwn 1951 a Phrotocol 1967.
- Bod yr hawliau hyn mewn peryg' o gael eu tanseilio gan Gynllun Mewnfudo newydd Llywodraeth y DG a'r Bil Cenedligrwydd a Ffiniau, sydd eisoes wedi cael ei ddarllenid cyntaf.
- Nad oedd gwneud ffoaduriaid yn droseddwyr yn mynd i helpu'r sefyllfa, ac yn fwy na hynny, roedd yn anfoisol ac yn gosod cynsail brawychus ynglŷn â'r ffordd rydym yn trin ein cyd-ddyn. Ymgais ydoedd i rwygo cymdeithas, ac i droi un mewn angen yn erbyn y llall, ac roedd yn rhaid i ni ei wrthod.

Ategwyd y sylwadau hyn gan aelod arall, a chynigiwyd gwelliant i'r cynnig, sef bod y Cyngor hefyd yn nodi diolch i drigolion Gwynedd am eu haelioni aruthrol, a'u parodrwydd i gefnogi ffoaduriaid dros y blynyddoedd, ac i fudiadau gwirfoddol y sir, megis Pobl i Bobl, Croeso Menai a Cefn am eu gwaith arbennig yn y maes hwn. Eiliwyd y gwelliant.

Cytunodd cynigydd y cynnig gwreiddiol a'r eilydd i ddiwygio'r cynnig ar y llinellau yma gyda chydysniad y Cyngor.

Mynegwyd cefnogaeth frwd i'r gwelliant gan nifer o aelodau.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r gwelliant, sef:-

- 1 **Bod y Cyngor hwn yn dymuno estyn croeso cynnes i ffoaduriaid o Affganistan sydd wedi cyrraedd Gwynedd yn ddiweddar, neu a fydd yn cyrraedd yn fuan.**
- 2 **Bod y Cyngor hwn yn cefnogi egwyddorion sylfaenol:-**
 - **Erthygl 14 Datganiad Cyffredinol o Hawliau Dynol 1948, sy'n cydnabod hawl pobl i geisio lloches rhag cael eu herlid mewn gwledydd eraill, a**
 - **Confensiwn 1951 yn ymwneud â Statws Ffoaduriaid a Phrotocol 1967 yn ymwneud â Statws Ffoaduriaid.**

- 3 **Bod y Cyngor yn bryderus nad yw cynllun newydd arfaethedig llywodraeth y DU ar gyfer Mewnfudo yn cefnogi'r egwyddorion a amlinellir uchod, ac yn gwrthwynebu i wneud y weithred o geisio lloches yn drosedd.**
4. **Bod y Cyngor hwn yn nodi diolch i drigolion Gwynedd am eu haelioni aruthrol, a'u parodrwydd i gefnogi ffoaduriaid dros y blynyddoedd, ac i fudiadau gwirfoddol y sir, megis Pobl i Bobl, Croeso Menai a Cefn am eu gwaith arbennig yn y maes hwn.**

(C) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Gruffydd Williams o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Bod y Cyngor hwn, yn wyneb yr argyfwng diffyg cartrefi a achoswyd gan gynydd prisiau eiddo, cynnydd ail gartrefi a dylanwad llwyfannau gosod eiddo tymor byr ar-lein, yn gofyn i'r Cabinet glustnodi'r holl arian a gesglir drwy godi premiwm treth cyngor ar ail dai / tai haf ar ddiwallu anghenion trigolion sydd yn byw yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf, sef yn yr ardaloedd hynny lle cesglir y rhan fwyaf o'r premiwm treth. Mae Llywodraeth Cymru'n annog awdurdodau lleol i ddefnyddio unrhyw enillion ychwanegol a gynhrychir gan godi'r premiwm i gynorthwyo diwallu anghenion tai lleol, yn unol â bwriadau polisi'r premiymau. Gan dderbyn nad oes gorfodaeth ar y Cyngor i wneud hyn, dyna'r peth cywir i'w wneud a dyna'r hyn sy'n ddisgwyliedig gan fwyafrif aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd ehangach.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Yng nghyfarfod y Cyngor yn Rhagfyr 2016, pan drafodwyd codi premiwm o 50% ar ail gartrefi ac eiddo gwag, y cafwyd gwelliant bod y mwyafrif o'r arian a dderbynnid o godi premiwm yn mynd tuag at helpu pobl ifanc yn ein cymunedau i gael tŷ fforddiadwy, ac mai'r cymal ychwanegol hwn oedd wedi ysgogi llawer o gynghorwyr i bleidleisio dros y gwelliant.
- Bod y Cynllun Gweithredu Tai 2021-2027 yn clustnodi cyfanswm gwariant o gronfeydd premiwm treth cyngor o £23m, ac er bod cynlluniau i leihau digartrefedd, gwella llety gofal a chefnogaeth i bobl ag anghenion yn gwbl deilwng, roedd yn destun pryder nad oedd y cyllid ar gyfer yr elfennau hyn wedi'i glustnodi o ffynonellau craidd neu ddatblygol y Cyngor.
- Ei bod yn ymddangos bod ymhell dros £10m o'r gronfa premiwm treth cyngor yn cael ei glustnodi ar gyfer gofynion y tu hwnt i gyfarch yr argyfwng diffyg cartrefi, er bod Llywodraeth Cymru yn annog awdurdodau lleol i ddefnyddio unrhyw enillion ychwanegol a gynhrychir drwy godi'r dreth premiwm i gynorthwyo diwallu anghenion tai pobl leol.

Mynegodd yr Aelod Cabinet Tai wrthwynebiad cryf i'r cynnig, gan nodi:-

- Bod y Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Tai a Chynllun Gweithredu Tai gwerth £77m mewn ymateb i'r argyfwng cartrefi. Roedd y swyddogion yn gweithredu ar hynny drwy gartrefu pobl leol yn ein cymunedau mewn tai diogel, gwyrdd a fforddiadwy, a'i rôl yntau, fel Aelod Cabinet, oedd herio'r gwaith dydd i ddydd hwnnw.
- Er y pandemig a'r cynnydd digynsail mewn digartrefedd a'r niferoedd ar y rhestr aros am dai, a cholli'r Pennaeth, y llwyddodd yr Adran i wario £1.4m ar adnewyddu tai gwag, yn cynnwys sawl un yn yr ardaloedd y cyfeiriwyd atynt yn y cynnig. Gwariwyd £500,000 ar addasu tai i bobl ag anableddau, rhoddwyd £1m ychwanegol tuag at y cynllun 'Homebuy', crëwyd 4 pod arloesol ar gyfer oedolion bregus a 4 o fflatiau cefnogaeth ieuentid. Roedd gwaith ar droed i ddatblygu 30 o unedau i unigolion bregus gyda tua £1m ychwanegol yn cael ei wario ar wella cefnogaeth i bobl yn eu tai. Roedd y Cyngor hefyd yn y broses o adeiladu'r tai cyntaf ers degawdau, ac yn edrych ar diroedd er mwyn datblygu tai dros Wynedd.

- Bod yr Adran yn dod i gasgliad ar angen lleol drwy ymgynghoriad, a hynny ddylai fod yn sail i benderfyniadau tai, nid y cynnig hwn, oedd yn golygu na allai'r Cyngor ond gwario arian yn yr ardaloedd lle cesglir y rhan fwyaf o'r premiwm treth.
- Bod yna angen mawr yn ei ward ei hun, ac mewn wardiau eraill ar draws y sir, a dylai arian cyhoeddus gael ei wario lle mae'r angen, ac nid lle mae'r arian yn cael ei gasglu.

Ategwyd sylwadau'r Aelod Cabinet gan nifer o aelodau eraill a fynegodd eu gwrthwynebiad i'r cynnig. Nodwyd:-

- Bod yr egwyddor y dylid gwario'r arian lle mae'r arian yn cael ei godi yn wrthyn o safbwynt tegwch cymdeithasol ac o safbwynt egwyddorion trethiant blaengar, ac o ddilyn yr egwyddor yma i'w eithaf fel llinyn mesur o lle dylid gwario, byddai'r goblygiadau yn gwbl groes i fuddiant Cymru, ac i fuddiant Gwynedd. Ar lefel Prydain, byddai mwyafrif yr adnoddau cyhoeddus yn cael eu gwario yn Llundain a De Ddwyrain Lloegr; ar lefel Cymru byddai mwyafrif y gwariant ar goridor yr M4 rhwng Casnewydd ac Abertawe, ac ar lefel Gwynedd, byddai mwyafrif y gwariant ar hyd glannau'r Fenai, ac nid ym Meirionnydd a Dwyfor.
- Er y cydnabyddid bod yna angen mawr yn y cymunedau Gorllewinol, bod yna angen tai o fath gwahanol yn y cymunedau trefol, lle mae miloedd ar y rhestr aros am dai cymunedol a 3-4 cenhedlaeth wedi bod ar y rhestr am flynyddoedd, ac yn byw dan amodau anodd iawn.
- Bod y cynnig yn ymddangos fel loteri cod post, a lle fyddai hynny'n arwain wrth ystyried holl wasanaethau'r Cyngor? Petai'r Cyngor yn ystyried mynd i'r eithaf, ac yn ystyried polisi o wario yn y cymunedau lle mae'r Cyngor yn casglu'r dreth, byddai rhai ardaloedd, a hynny'n amlwg yn cynnwys nifer fawr o ardaloedd gwledig y sir, yn colli allan yn sylweddol.
- Bod y cynigydd yn nodi bod Llywodraeth Cymru yn annog awdurdodau lleol i ddefnyddio cynnyrch y premiwm i gynorthwyo diwallu anghenion tai lleol, ond credid bod 'lleol' yn y cyd-destun hwn yn cyfeirio at yr awdurdod lleol, sef Gwynedd gyfan, ac nid plwyfi neu gymunedau'r sir.
- Y gellid dadlau bod angen ystyried yr ochr arall i'r hafaliad o godi premiwm ar eiddo, sef bod colledion sylweddol i'r sylfaen dreth wrth i eiddo symud o'r dreth gyngor i'r dreth fusnes. Yn gyffredinol, roedd y colledion eiddo a'r golled incwm treth yma, yn cyd-fynd â'r ardaloedd lle mae'r incwm premiwm ar ei uchaf, ond yn amlwg, ni fyddai'r Cyngor yn edrych ar hynny'n blwyfol ac yn ystyried gwario llai yn yr ardaloedd hynny.
- Bod unrhyw gynghorydd sy'n gefnogol i'r cynnig hwn yn mynd i orfod egluro i'w etholwyr pam nad oes tai yn cael eu hadeiladu yn eu ward.
- Bod wardiau, difreintiedig o bosib, sy'n ffinio ag ardaloedd gyda nifer uchel o ail gartrefi, yn dioddef mwy o draffig ac ysbwriel yn sgil hynny, a bod prisiau tai yn codi yn y wardiau hynny hefyd. Fodd bynnag, o fabwysiadu'r cynnig, ni fyddai'r wardiau hynny yn derbyn unrhyw arian premiwm.
- Y byddai mabwysiadu'r cynnig yn golygu y byddai cynghorwyr yn blwyfol ac yn ymladd yn erbyn ei gilydd fesul ward am arian. Roedd pob aelod yn adnabod ei ardal ei hun, ond nid oedd yr un aelod yn unigol yn deall y sefyllfa ar draws y sir gyfan. Rôl yr Aelod Cabinet a'r swyddogion oedd deall hynny a chlustnodi lle mae'r angen mwyaf. Gellid llwyr ymddiried yn yr Aelod Cabinet i sicrhau bod yr arian yn cael ei wario mor effeithiol â phosib' ar draws y sir er mwyn cyfarch yr angen, a mwy na thebyg y byddai hynny'n cynnwys yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf.
- Bod y Gymraeg yn fyw ymhob cornel o Wynedd, ac nid ym Mhen Llyn yn unig, ac roedd yna frwydro i gadw'r Gymraeg yn iaith gymunedol mewn llefydd fel Bangor.

- Bod pawb ar yr un ochr eisiau gweld pobl ifanc lleol yn cael yr hawl i fyw adref. Roedd yna argyfwng cartrefi yn y trefi hefyd, am wahanol resymau o bosib, ond yr un oedd yr angen, ac roedd angen datrysiad teg i holl bobl y sir.
- Bod pobl yn prynu tai ym Mangor, nid i fyw ynddynt, ond fel buddsoddiad i wneud elw, a bod hynny'n creu problemau aruthrol hefyd.
- Bod yr aelodau'n ffyddiog y bydd y Strategaeth Tai yn mynd i'r afael â'r argyfwng cartrefi i bobl leol ym mhob rhan o Wynedd, a dylid cefnogi'r strategaeth a rhoi cyfle iddi weithio er budd pobl ifanc a phobl leol ar draws y sir.
- Beth am y sefyllfa lle mae'r gymuned gynhennid wedi'u gwthio allan i ardal gyfochrog? Beth am lefydd lle mae twf yn digwydd rwan o ran ail gartrefi, megis y bröydd llechi? Ydyn nhw ddim am gael cefnogaeth?

Cefnogwyd y cynnig gan nifer o aelodau eraill. Nodwyd:-

- Bod yna broblem diffyg cartrefi enfawr yn Nwyfor a Meirionnydd, a diffyg gweithredu gan gymdeithasau tai i adeiladu tai ar rent i bobl leol mewn ardaloedd megis Abersoch a Blaenau Ffestiniog.
- Bod rhai perchnogion tai yn symud eu tenantiaid allan er mwyn trosi'r tai hynny yn dai haf.
- Bod rhai perchnogion ail gartrefi yn ddigon bodlon talu'r premiwm, cyn belled â'u bod yn gweld bod eu harian yn mynd tuag at ddiwallu anghenion tai yn yr ardal.
- Dylai anghenion y digartref, unigolion gydag anghenion cymdeithasol, ayb, gael eu hariannu o ffynonellau craidd neu ddatblygol y Cyngor.
- Bod yna brinder tai gwag i ddod yn ôl i ddefnydd a phrinder tir ar gyfer adeiladu oherwydd cyfyngiadau'r Cynllun Datblygu Lleol. Roedd angen ymestyn y ffiniau datblygu a gwneud darpariaeth, nid yn unig ar gyfer y digartref, pobl gydag anghenion cymdeithasol a'r anabl, ond hefyd pobl ifanc broffesiynol, sydd wedi'u gwthio allan o'r farchnad dai.
- Nad oedd y Cynllun Gweithredu Tai yn cyfeirio at Dywyn, nac unrhyw le i'r De o Abermaw.
- Bod Shelter yn dweud nad oes gwahaniaeth rhwng person digartref yn Nhudweiliog a pherson digartref yn Grangetown, Caerdydd, ond yr un gwahaniaeth sylfaenol ydi bod digartrefedd yn Nhudweiliog yn effeithio'n ddybryd ar y Gymraeg yn y pentref hwnnw. Gan hynny, roedd angen sylw penodol ar gyfer yr ardaloedd Cymraeg.
- Bod y cynigydd yn ymdrechu'n frwd dros ei fro a'r hawl i fyw adra. Roedd y sefyllfa'n hynod rwystredig, a faint o dystiolaeth oedd ei hangen i brofi ei bod yn argyfwng arnom? Roedd yn rhaid gwneud rhywbeth, a chredid bod y cynnig yn codi cwr y llen ar sut i ariannu'r broblem yma.
- Bod yna wahaniaeth rhwng y stoc tai sydd ar gael yn yr ardaloedd gwledig ac mewn ardaloedd trefol. Gellid prynu tŷ mewn tref am tua £100,000 o hyd, ond yn ogystal â bod yn llawer drutach, roedd y stoc tai sydd ar gael yn yr ardaloedd gwledig yn is hefyd. Ers i'r Cabinet gau ysgolion Carmel a'r Fron, gwelwyd cynnydd yn nifer y tai haf a thai Airbnb yn yr ardal, a byddai'r un peth yn digwydd yn Abersoch yn dilyn penderfyniad y Cabinet i gau ysgol y pentref.
- Mai'r peth mwyaf y gallai'r Cyngor ei wneud i helpu pobl ifanc fyddai caniatáu morgesei iddynt, yn unol â'i hawliau dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
- Mai pwrpas y pot ail gartrefi yw helpu pobl yn y cymunedau hynny lle mae gormodedd o ail gartrefi, yn benodol Dwyfor a Meirionnydd, a dylid clustnodi'r arian ar gyfer hynny'n unig.
- Bod y cymunedau gwledig arfordirol yn gwagio'n sydyn. Parc gwyliau anferthol fydd Pen Llyn fel mae pethau'n mynd, ac ni fydd neb lleol yn gallu fforddio byw yno, oni bai am yr hwb ariannol o arian y premiwm.
- Er y cytunid gyda chraidd y cynnig, awgrymid, yn hytrach na bod yr '*holl arian*' a gesglir o'r premiwm yn cael ei wario yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg

cartrefi ar ei waethaf, y dylai 'canran uchel' neu 'fwyafrif llethol' yr arian gael ei wario yn yr ardaloedd hynny.

- Bod angen mynd ar ôl y bobl hynny sydd wedi trosi eu heiddo o'r dreth gyngor i'r dreth fusnes, ac wedi elwa o'r grant Covid i fusnesau lletygarwch.
- Bod y drafodaeth wedi amlygu'r tensiynau rhwng y trefi mwyaf ac ardaloedd arfordirol gwledig Dwyfor a Meirionnydd, lle mae'r problemau'n bodoli. Ni chredid bod pobl yn y trefi yn llawn sylweddoli dimensiwn y broblem yn y cymunedau gwledig oedd dan straen anferth, ac roedd y sefyllfa wedi gwaethygu'n ddifrifol dros gyfnod y pandemig.

Nododd rhai aelodau eraill eu bwriad i atal eu pleidlais ar y cynnig. Nodwyd:-

- Er y deellid ysbryd y cynnig, nad oedd yna ffiniau i'r argyfwng cartrefi yn y sir, ac y byddai'n anodd i aelodau bleidleisio dros y cynnig ac yna wynebu pobl yn eu ward, lle mae yna achosion yr un mor deilwng.
- Nad oedd yn syndod bod disgwyliad bod yna ryw fath o berthynas eglur rhwng yr arian sy'n cael ei godi o'r premiwm a chynlluniau yn yr ardaloedd sy'n dioddef waethaf ar hyn o bryd o ganlyniad i'r argyfwng ail-gartrefi, ond roedd yn anodd iawn penderfynu beth sy'n deg, beth ydi'r angen a lle mae'r angen, gan fod gennym gymaint o broblem gyffredinol tai ar draws y sir, a sawl gwedd i'r broblem yma.
- Yn hytrach na diystyru'r cynnig yn llwyr, dylid ail-ymweld â hyn i gyd yn y dyfodol, gan edrych ar yr union berthynas rhwng casglu a gwariant, a chael y drafodaeth os nad yw'n ymddangos bod yna fuddsoddiad teg neu gymesur mewn cynlluniau sy'n mynd i'r afael â'r ffaith bod pobl ifanc yn methu cael cartrefi.
- O ystyried dyfnder yr argyfwng cartrefi ar hyn o bryd a'r angen am ddatrysiad brys i'r sefyllfa, bod yna drafodaeth ofalus i'w chael hefyd ynglŷn ag a ddylai peth o'r arian i helpu'r cynlluniau ddod o ffynonellau craidd y Cyngor a chronfeydd datblygol.
- Bod y Cynllun Gweithredu Tai yn addawol, yn arloesol ac yn bellgyrhaeddol, a bod rhaid rhoi cyfle iddo weithio.

Mewn ymateb i rai o'r sylwadau, nododd y Prif Weithredwr:-

- Bod ganddo gydymdeimlad llwyr â phwynt sylfaenol y cynigydd, gan fod pawb yn dymuno gweld cymaint o adnoddau â phosib' yn cael eu cyfeirio at roi mwy o gyfleoedd i'n trigolion lleol fyw yn ein cymunedau.
- Ei bod yn ddyddiau cynnar iawn yn oes y Cynllun Gweithredu Tai (7 mis i mewn i'r cynllun 6 blynedd), ond bod yna lwyddiannau cynnar iawn i'w gweld yn barod. Er enghraifft, roedd bron i 100 o dai gwag wedi dod yn ôl i ddefnydd drwy arian y premiwm yn benodol, a diau y byddai yna lwyddiannau ymhob rhan o'r sir, gan gynnwys yr ardaloedd ar hyd yr arfordir Gorllewinol.
- Bod y Cynllun Gweithredu Tai yn gynllun £77m gyda'r incwm sy'n dod i mewn o'r premiwm yn £23m. Byddai'r Adran yn gwario'r sylweddol uwch na'r £23m yna ar y mathau o gynlluniau y byddai'r aelodau'n dymuno gweld yn digwydd. Roedd yna gynllun penodol am £15m ar gyfer prynu tai yn ôl oddi ar y farchnad, oedd ynddo'i hun yn 75% o incwm y premiwm, ond yn dod o ffynhonnell hollol wahanol.
- Na allai'r Cynllun Gweithredu Tai ddatrys ein holl sefyllfa dai, ac roedd angen newidiadau cenedlaethol, gan gynnwys arian ychwanegol o gyfeiriad y Llywodraeth, a newidiadau ar yr ochr cynllunio.
- Bod y Cyngor wedi gwneud yr hyn y gallai o safbwynt defnyddio ein harian ein hunain a llunio Cynllun Gweithredu sy'n destun eiddigedd gan gynghorau eraill ar draws y wlad. Byddai adroddiad craffu ymhen tua blwyddyn yn dangos yr hyn fyddai wedi'i gyflawni, a hyderid y byddai'n llwyddiant mawr iawn ac yn gwneud cymaint o gyfraniad â phosib' tuag at y sefyllfa.

Cynigiwyd gwelliant bod y '*mwyafrif llethol*', yn hytrach na'r '*holl*' arian a gesglir o'r premiwm yn cael ei wario yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf.

Nododd y Swyddog Monitro fod y term '*mwyafrif llethol*' yn amhendant o ran ei ystyr, a gofynnodd i gynigydd y gwelliant gadarnhau ai '*mwyafrif*' yr arian a olygai mewn gwirionedd.

Nododd aelod ei fod yn gweld y broblem gyda'r term '*mwyafrif llethol*' ac nad oedd yn hapus gyda '*holl arian*' chwaith, ac awgrymodd y gallai '*canran uchel*' fod yn gyfaddawd o bosib, petai cynigydd y cynnig gwreiddiol yn barod i dderbyn hynny.

Gofynnodd y Swyddog Monitro am eilydd i'r gwelliant, sef '*mwyafrif*' yr arian.

Nododd cynigydd y gwelliant ei fod am dynnu ei welliant yn ôl, ac eilio '*canran uchel*' o'r arian.

Eglurodd y Cadeirydd nad oedd cynnig i'r perwyl hynny wedi'i wneud.

Cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant bod '*canran uchel*' o'r arian a gesglir o'r premiwm yn cael ei wario yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf.

Trafodwyd y gwelliant.

Nododd yr Aelod Cabinet Tai nad oedd yn glir iddo beth fyddai'n pleidleisio drosto, gan nad oedd cyfeiriad yma at unrhyw ffigwr penodol.

Nododd rhai aelodau eraill:-

- Nad oedd y gwelliant yn helpu'r sefyllfa o gwbl, ac y byddai'n well gwrthod y gwelliant a'r cynnig.
- Y cytunid â'r gwelliant gan mai pwrpas y premiwm oedd helpu pobl ifanc yn ein cymunedau i gael tŷ fforddiadwy, a bod yna botiau eraill o arian i ymateb i bethau eraill.

Nododd y Swyddog Monitro fod '*canran uchel*' yn derm penagored, ac nad oedd yn eglur o ran ei ystyr na'i arwyddocâd.

Rhodddwyd rhybudd o welliant pellach, sef bod '*70%*' o'r arian a gesglir o'r premiwm yn cael ei wario yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf.

Nododd y Prif Weithredwr, petai'r gwelliant yn cario a'r mater yn mynd yn ei flaen i'r Cabinet, mai mater i'r Cabinet fyddai dehongli ystyr '*canran uchel*', a gofynnodd i gynigydd y gwelliant a ddymunai ail-ystyried.

Nododd y cynigydd ei fod yn parhau'n awyddus i roi'r gwelliant i fyny, a chadarnhaodd yr eilydd ei fod yntau am ddal at y gwelliant hefyd.

Pleidleisiwyd ar y gwelliant ac fe ddisgynnodd.

Cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant bod '*70%*' o'r arian a gesglir o'r premiwm yn cael ei wario yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf.

Trafodwyd y gwelliant.

Nododd yr Aelod Cabinet Tai nad oedd yn glir iddo a olygai'r gwelliant y byddai *70%* o'r premiwm yn cael ei wario yn y *50.1%* o ardaloedd lle mae'r argyfwng ar ei waethaf.

Nododd y Prif Weithredwr nad oedd y cynnig gwreiddiol yn anffodus yn diffinio 'yr ardaloedd lle cesglir' a gofynnwyd i'r cynigydd daflu rhywfaint o oleuni ar hynny.

Nododd cynigydd y cynnig gwreiddiol ei fod yn anodd ei ddiffinio, ond o ran diffiniad fforddiadwyedd, y golygai'r ardaloedd hynny sydd bellach yn ardaloedd lle na all y mwyafrif llethol o bobl leol brynu tŷ. Ychwanegodd fod 60% o bobl Gwynedd yn methu prynu tai, ond yn yr ardaloedd dan sylw ganddo, roedd y ffigur yn nes at 90% bellach, ac ni chredai ei bod yn anodd gweithio allan lle mae angen gwario'r arian.

Nododd y Prif Weithredwr, o ran yr ardaloedd a sut mae eu diffinio, mai'r unig beth penodol y gellid ei roi fyddai'r ardaloedd sy'n cyfrannu'r mwyafrif o'r incwm, felly byddai'n rhaid gosod y ganran ar 50.1%.

Nododd cynigydd ac eilydd y gwelliant eu bod yn fodlon gyda'r eglurhad yma.

Nododd aelod, waeth pa ffordd y byddai'r Cyngor yn pleidleisio ar y mater, mai'r Cabinet fyddai'n gwneud unrhyw benderfyniad yn y pen draw.

Holwyd ar ba sail y gellid dweud bod mwyafrif arian y premiwm yn cael ei gasglu yn yr ardaloedd arfordirol Gorllewinol, oherwydd os ydi'r ail gartrefi'n troi'n fusnesau, nid ydynt yn talu'r premiwm. Gan hynny, o bosib' mai'r bobl fyddai ar eu colled petai'r cynnig yn cael ei basio fyddai'r bobl sy'n cyfrannu fwyaf, ac sy'n sybsideiddio pobl sydd wedi gwerthu tai yn yr ardaloedd hynny. Mewn ymateb, cyfeiriodd y Prif Weithredwr at y papur 'Amcangyfrif o'r swm o'r premiwm ail gartrefi a thai gwag a gesglir mewn plwyfi ers Ebrill 2018' a anfonwyd fel gwybodaeth gefndirol at yr aelodau cyn y cyfarfod, gan egluro bod oddeutu'r 12 cymuned uchaf ar y rhestr yn disgyn oddi fewn i'r 51%.

Mynegodd yr Aelod Cabinet Tai ei ddymuniad i gael cymaint â phosib' o gymunedau i mewn i'r grŵp yma, a gofynnodd a fyddai modd i'r ganran fod yn 50.1%, yn hytrach na 51%.

Er eglurder, nododd y Prif Weithredwr mai geiriad y gwelliant oedd:-

"Bod y Cyngor hwn, yn wyneb yr argyfwng diffyg cartrefi a achoswyd gan gynydd prisiau eiddo, cynnydd ail gartrefi a dylanwad llwyfannau gosod eiddo tymor byr ar-lein, yn gofyn i'r Cabinet glustnodi 70% o'r arian a gesglir drwy godi premiwm treth cyngor ar ail dai / tai haf ar ddiwallu anghenion trigolion sydd yn byw yn yr ardaloedd lle mae'r argyfwng diffyg cartrefi ar ei waethaf, sef yn yr ardaloedd hynny lle cesglir 51% o'r premiwm treth. Mae Llywodraeth Cymru'n annog awdurdodau lleol i ddefnyddio unrhyw enillion ychwanegol a gynhyrchir gan godi'r premiwm i gynorthwyo diwallu anghenion tai lleol, yn unol â bwriadau polisi'r premiymau. Gan dderbyn nad oes gorfodaeth ar y Cyngor i wneud hyn, dyna'r peth cywir i'w wneud a dyna'r hyn sy'n ddisgwyliedig gan fwyafrif aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd ehangach."

Nodwyd, wrth i ffigurau'r gwahanol ardaloedd newid o flwyddyn i flwyddyn, y byddai rhai cymunedau'n symud i mewn ac allan o'r 51%. Er hynny, byddai cynlluniau tai yn cymryd sawl blwyddyn i'w gwireddu, a holwyd sut oedd y Cabinet am ddatrys y broblem honno?

Mewn ymateb i gwestiwn, ymhelaethodd y Prif Weithredwr ar y cymunedau unigol fyddai'n derbyn y 70% o arian y premiwm yn ôl ffigurau'r 4 blynedd diwethaf fesul blwyddyn, ac ar gyfartaledd.

Nododd yr Arweinydd fod y drafodaeth wedi arwain at gymhlethdod hollol ddiangen, ac argymhellodd wrthod y gwelliant a'r cynnig gwreiddiol.

Pleidleisiwyd ar y gwelliant ac fe ddisgynnodd.

Yn ei sylwadau cloi, nododd cynigydd y rhybudd o gynnig:-

- Ei bod yn amlwg bellach o'r drafodaeth fod y cynnig yn mynd i ddisgyn, ond bod yr arian ychwanegol sydd wedi'i godi o'r premiwm yn bwrs ar ei ben ei hun.
- Na allai dros 90% o bobl Dwyfor a glannau Meirionnydd, a rhai o'r ardaloedd o gwmpas Llanberis bellach fforddio byw yn eu hardaloedd.
- Iddo ofyn i'r Prif Weithredwr a'r Pennaeth Tai ac Eiddo faint o arian y premiwm sydd wedi'i wario yn ôl plwyf, a chael yr ateb mai ychydig o wariant o gronfa'r premiwm treth cyngor sydd wedi'i wario hyd yma, a hynny er gwaethaf y ffaith bod yr arian wedi bod yn cael ei gasglu ers 4 blynedd.
- Y dymunai alw am bleidlais gofrestredig ar ei gynnig gwreiddiol fel bod pawb o'n trigolion yn gweld sut mae eu cynrychiolwyr wedi pleidleisio ar y bleidlais dyngedfennol hon i geisio cadw ein cymunedau Cymraeg.

Ar bwynt o drefn, eglurodd y Prif Weithredwr nad oedd yn bosib' dechrau gwario'r arian nes bod y Cynllun Gweithredu Tai yn ei le, ac y disgwyliid y byddai'r gwariant yn cynyddu'n sylweddol o hyn ymlaen.

Yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn, cofnodwyd y bleidlais ganlynol ar y cynnig gwreiddiol:-

O blaid (15) Y Cynghorwyr:- R.Glyn Daniels, Alwyn Gruffydd, John Brynmor Hughes, Aeron M.Jones, Gareth Tudor Morris Jones, Kevin Morris Jones, Dewi Wyn Roberts, Angela Russell, Mike Stevens, Hefin Underwood, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams ac Owain Williams.

Yn erbyn (25) Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Beca Brown, Gareth Wyn Griffith, Annwen Hughes, R.Medwyn Hughes, Nia Jeffreys, Peredur Jenkins, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Elin Walker Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Dafydd Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Rheinallt Puw, W.Gareth Roberts, Mair Rowlands, Paul Rowlinson, Dyfrig Siencyn, Ioan Thomas, Catrin Wager a Cemlyn Williams.

Atal (13) Y Cynghorwyr:- Menna Baines, Stephen Churchman, Elwyn Edwards, Alan Jones Evans, Aled Evans, Simon Glyn, Judith Humphreys, Aled Wyn Jones, Elwyn Jones, Keith Jones, Elfed P.Roberts, Gareth A.Roberts a Gethin Glyn Williams.

Nododd y Cadeirydd fod y cynnig gwreiddiol wedi colli.

PENDERFYNWYD gwrthod y rhybudd o gynnig.

(CH) Nododd y Cadeirydd ei fod am ohirio'r rhybudd o gynnig isod a gyflwynwyd gan y Cynghorydd Kevin Morris Jones o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad tan gyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor.

Bod y Cyngor hwn yn galw ar Lywodraeth Cymru i newid y ddeddf gynllunio ac yn ei wneud yn orfodol i unrhyw berson sydd am drosi tŷ annedd yn dŷ haf orfod cael hawl cynllunio i wneud hynny a bod yna drothwyon yn cael eu gosod mewn ardaloedd i gyfyngu ar y niferoedd o dai haf.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00 y.h. a daeth i ben am 6.20 y.h.

CADEIRYDD